

بررسی عوامل مؤثر بر مدیریت اطلاعات شخصی دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه الزهرا در سال تحصیلی ۹۱-۱۳۹۰

مهديه آموزنده^۱
منصور تاجداران^۲
امير غائبی^۳

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۲/۴/۱۵

تاریخ دریافت: ۱۳۹۱/۱۲/۱۳

چکیده

هدف: هدف این پژوهش بررسی عوامل مؤثر بر مدیریت اطلاعات شخصی دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه الزهرا و نیز شناخت نقاط قوت و ضعف دانشجویان در مدیریت اطلاعات شخصی خود است.

روش پژوهش: پژوهش حاضر، در زمره‌ی پژوهش‌های پیمایشی (توصیفی-تحلیلی) قرار می‌گیرد. همه دانشجویان کارشناسی ارشد و دانشجویان دکتری دانشگاه الزهرا که در سال تحصیلی ۹۱-۱۳۹۰ در دانشگاه الزهرا در حال تحصیل هستند جامعه پژوهش را شکل داده‌اند. بر اساس نمونه‌گیری تصادفی، ۳۰۹ دانشجوی کارشناسی ارشد و ۷۰ دانشجوی دکتری در این پژوهش شرکت کردند. شیوه‌ی جمع‌آوری داده‌ها، یک پرسش‌نامه محقق ساخته است که از ۴ بخش و ۷۹ سؤال تشکیل شده است. به منظور سنجش مقدار پایایی Reliability پرسش‌نامه، از تکنیک آماری روش آلفای کرونباخ استفاده شد که عدد پایایی ۰/۸۱ نشان می‌دهد. سؤالات این پرسش‌نامه از پایایی لازم برخوردار هستند. توصیف داده‌ها با کمک آمار توصیفی و تحلیل یافته‌ها توسط آمار استنباطی (آزمون T) صورت گرفته است.

یافته‌ها: نتایج نشان می‌دهد که از بین عوامل مؤثر بر مدیریت اطلاعات شخصی، نگرش دارای میانگین ۳/۹۵، دانش میانگینی معادل با ۳/۲۹ و مجموعه مهارت‌های هفت‌گانه مدیریت اطلاعات شخصی میانگینی برابر با ۳/۱۷ دارد. هم‌چنین میانگین میانگین‌های سه عامل مذکور، در حدود ۳/۴۷ محاسبه شده است.

نتیجه‌گیری: میانگین ۳/۴۷ گویای این نکته است که وضعیت مدیریت اطلاعات شخصی دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه الزهرا، در سطح متوسط به بالا قرار دارد. هم‌چنین یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که میانگین عناصر مدیریت اطلاعات شخصی دانشجویان دکتری، در مقایسه با دانشجویان کارشناسی ارشد برابر است. لذا می‌توان اذعان کرد که بین مدیریت اطلاعات شخصی این دو گروه تفاوت معناداری وجود ندارد.

واژه‌های کلیدی: مدیریت اطلاعات شخصی، دانشجویان تحصیلات تکمیلی، دانشگاه الزهرا.

۱- کارشناس ارشد علم اطلاعات و دانش‌شناسی m.amouzande@gmail.com

۲- دانشیار گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی دانشگاه الزهرا tajdaranmansour@yahoo.com

۳- دانشیار گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی دانشگاه الزهرا ghaebi@alzahra.ac.ir

مقدمه

رشد سریع فناوری‌های رایانه‌ای در چند دهه اخیر حاکی از آن است که امروزه افراد علاوه بر محمل‌های اطلاعاتی چاپی، دارای بسیاری از اقلام اطلاعاتی الکترونیکی هستند که نیاز به مدیریت صحیح دارند. در حقیقت افزایش قابلیت‌های نظام‌های رایانه‌ای در ذخیره‌سازی، پردازش و بازیابی حجم بسیار زیاد اطلاعات، تمایل افراد را به استفاده از رایانه‌های شخصی افزایش داده است. اشخاص روزانه با طیف وسیعی از اشیای الکترونیکی مواجه هستند که روی هم انباشته شده‌اند و عملاً بازیابی و استفاده از آن‌ها بسیار مشکل است. از یک سو حجم روزافزون اطلاعات تولید شده در جهان و از سوی دیگر وجود انواع اطلاعات نامتجانس، سردرگمی زیادی را برای کاربران اطلاعات به وجود آورده است و روز به روز این معضل پیچیده‌تر و چالش‌برانگیزتر می‌شود (Jones, 2010). مسائل فوق‌نشان می‌دهد که افراد معمولاً مدیریت دقیقی بر اقلام اطلاعاتی خود ندارند و این فقدان آگاهی، به شکست در بازیابی و ناکامی در استفاده از اطلاعات منجر می‌شود. حدود چهار دهه است که مدیران علم اطلاعات می‌کوشند تا به کمک علم مدیریت اطلاعات و استفاده از فناوری‌های جدید رایانه‌ای به کمک کاربران اطلاعات بشتابند.

دانشجویان تحصیلات تکمیلی به عنوان بخش مهمی از قشر تحصیل کرده جامعه، نقشی تعیین‌کننده در به حرکت درآوردن چرخه‌های حیات اطلاعات دارند. آن‌ها روزانه با حجم زیادی از منابع اطلاعاتی روبرو هستند، پیوسته منابع اطلاعاتی جدید به مجموعه‌های آن‌ها افزوده می‌شود و دانشجویان نیاز دارند که در زمان مطلوب به اطلاعات مورد نیاز دسترسی پیدا کنند. افزایش حجم اطلاعات ذخیره شده در رایانه‌های شخصی، تشخیص اطلاعات مناسب، در زمان مناسب را با مشکل مواجه می‌سازد. لذا آن‌ها به طور مداوم و بالقوه با مسئله مدیریت اطلاعات شخصی درگیر هستند. "مدیریت اطلاعات شخصی"^۱ اصطلاحی است که هم به فرایند و هم به مطالعه فعالیت‌هایی اطلاق می‌شود که یک فرد به منظور خلق، فراهم‌آوری، ذخیره، سازماندهی، بازیابی و استفاده از اطلاعات موجود در مجموعه‌های شخصی خود به کار می‌گیرد تا اطلاعات مورد نیاز خود را به منظور برآوردن نیازها و اهداف خاص و در زمان مطلوب بیابد. اطلاعات شخصی به اطلاعاتی گفته می‌شود که اشخاص آن‌ها را برای استفاده‌ی شخصی و یا کاری در مجموعه‌های شخصی نگهداری می‌کنند (Jones, 2010). منظور از اطلاعات شخصی، منحصراً اطلاعات خصوصی یک فرد نیست، بلکه مفهوم اطلاعات شخصی در مقابل اطلاعات عمومی، قابل تفسیر و توجیه است. در این پژوهش، پژوهشگر قصد دارد که عملکرد مدیریت اطلاعات شخصی دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه الزهراء را مورد بررسی و ارزیابی قرار دهد. در این پژوهش، میزان آشنایی دانشجویان با مسئله مدیریت اطلاعات شخصی، هم‌چنین سطح "نگرش"، "دانش"، و "مهارت" آنان، مورد سنجش قرار می‌گیرد.

در این پژوهش، نگرش افراد با توجه به معیارهای شناختی، هیجانی و رفتاری نسبت به رفتار مدیریت اطلاعات شخصی مورد سنجش قرار می‌گیرد. چهار بخش به منظور سنجش سطح دانش مدیریت اطلاعات شخصی دانشجویان مد نظر پژوهشگر است که شامل "سنجش سطح دانش کلی دانشجویان نسبت به مسئله‌ی مدیریت اطلاعات شخصی"، "نقش عوامل

¹ Personal Information Management (PIM)

مختلف در ارتقای دانش مدیریت اطلاعات شخصی مانند: افراد، شبکه‌ی اینترنت، و ...^۱، "سنجش میزان آگاهی افراد از ابزارهای مدیریت اطلاعات شخصی"^۲ و در نهایت "سنجش میزان استفاده‌ی افراد از آن ابزارها" است.

مجموعه مهارت‌های قابل بررسی در این پژوهش از مدل مدیریت اطلاعات شخصی جونز (Jones, 2007) اقتباس شده است. جونز در مقایسه‌ی نظری با مدل‌های مدیریت اطلاعات شخصی موجود، مدل خود را در قالب هفت مرحله‌ی قابل بررسی ارائه کرده که شامل "یافتن اطلاعات"^۳، "ذخیره سازی اطلاعات"^۴، "سازماندهی اطلاعات"^۵، "نگهداشت اطلاعات"^۶، "مدیریت جریان اطلاعات"^۷، "ارزشیابی و ارزش گذاری اطلاعات"^۸ و در نهایت "تدبیر و مفهوم سازی"^۸ می‌باشد. این پژوهش بر آن است که با الگوگیری از این چارچوب مدیریت اطلاعات شخصی، به بررسی سطح دانش و نگرش و مهارت‌های مدیریت اطلاعات شخصی دانشجویان دوره‌های تحصیلات تکمیلی دانشگاه الزهراء پردازد و در نهایت سهم هر کدام را در اعمال مدیریت اطلاعات شخصی دانشجویان مشخص کند.

پژوهشگر با بررسی پژوهش‌های داخلی انجام شده در حوزه‌ی مدیریت اطلاعات شخصی به این نتیجه رسید که کار پژوهشی خاصی در ایران در این موضوع انجام نشده به غیر مقاله‌ی توصیفی که شرح آن در ذیل آمده است.

«زوارقی» (Zavareghi, 2005) در مقاله‌ای توصیفی با عنوان "مدیریت اطلاعات شخصی (PIM): گامی نوین در سازماندهی شخصی اطلاعات" اعلام می‌دارد که با ظهور فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطی جدید و به تبع آن گسترش دامنه‌ی فضای شخصی اطلاعات، حوزه‌ی پژوهشی جدیدی تحت عنوان مدیریت اطلاعات شخصی تولد یافته است. این مقاله ضمن معرفی این حوزه‌ی پژوهشی نو پدید، به تشریح زمینه‌های ظهور، تعاریف، تاریخچه، مزایا، چگونگی عملکرد و هم‌چنین پژوهش‌های انجام شده در این حوزه می‌پردازد.

در خارج از کشور ایران چندین کار پژوهشی در این موضوع دیده می‌شود که از نظر روش شناسی و اهداف با پژوهش حاضر متفاوت هستند که در ذیل به آن‌ها اشاره می‌شود.

بخشی از پژوهش‌های صورت گرفته مربوط به طراحی سیستم‌ها و سامانه‌های مدیریت اطلاعات شخصی با توجه به نیاز کاربران خاص می‌باشد. همانند آنچه «کون» (Qian, 2009) در پایان‌نامه کارشناسی ارشد خود با عنوان "یک سامانه مدیریت اطلاعات شخصی" و «کریستال» (Crystal, 2008)، در رساله دکتری خود با عنوان "طراحی نظام‌های مدیریت اطلاعات شخصی به منظور پشتیبانی از دانشجویان دوره کارشناسی ارشد" انجام داده است. در این نوع پژوهش‌ها، ابتدا پژوهشگران سعی می‌کنند که با شناسایی رفتار مدیریت اطلاعات شخصی افراد، سامانه‌های مطلوب و مناسب مدیریت اطلاعات شخصی را طراحی کنند و آن‌ها را در اختیار جامعه مورد نظر قرار دهند. لذا مطالعه‌ی بخش‌های مختلف این پژوهش‌ها، فقط به پژوهنده‌ی این پژوهش کمک کرده است تا سؤالات پرسش‌نامه‌ی محقق ساخته خود را مستند و با توجه به رفتار مدیریت اطلاعات شخصی جامعه‌های دیگر مطرح کند و به طور کلی جزء بخش مطالعاتی پژوهش حاضر محسوب می‌شوند.

¹ Appointment book, Calendar, Digital diary, PDA (Personal Digital Assistant), Electronic Organizer, Google desktop, Window desktop search, ...

² Finding

³ Keeping

⁴ Organizing

⁵ Maintaining

⁶ Managing information flow

⁷ Measuring and evaluating

⁸ Making sense

بخش دیگری از پژوهش‌ها که از نظر اهداف به پژوهش حاضر نزدیک‌تر است، بررسی و سنجش رفتار مدیریت اطلاعات شخصی کاربران در حوزه‌های ویژه بود. همانند پژوهش «کپرا» (Capra, 2009) با عنوان "بررسی رویه‌های مدیریت اطلاعات شخصی"، و رساله‌ی دکتری «گیلستروم» (Gyllstrom, 2009) با عنوان "ارتقاء مدیریت اطلاعات شخصی به کمک ثبت سابقه تعاملات مدارک" و نیز رساله دکتری «بوردمن» (Boardman, 2004)، با عنوان "بهبود ابزار پشتیبانی در مدیریت اطلاعات شخصی". در این آثار، سطح مهارت‌ها و عملکرد افراد، در محیط شخصی اطلاعات مورد بررسی قرار گرفته است و نقاط ضعف و قوت مشخص و معین گردیده است. مطالعه این پژوهش‌ها، موجب شد که پژوهنده از گستردگی و دامنه آثار علمی انجام شده مطلع شده و سعی در ارائه‌ی طرحی نماید که متمایز از آثار پیشین بوده و در راستای تکمیل مباحث مدیریت اطلاعات شخصی، گامی اثرگذار و مهم بردارد.

در برخی از پژوهش‌های انجام شده همانند آنچه که الندر (Olander, 1992) با عنوان "مدیریت اطلاعات شخصی در پژوهش‌های علوم کامپیوتر" انجام داده است، در بخشی از اثر خود، به بررسی جنبه‌های شناختی، روان‌شناختی و بررسی نیازهای ضمنی کاربران پرداخته است و در صدد مشخص کردن نقش و میزان اثرگذاری این جنبه انسانی در مسئله مدیریت اطلاعات شخصی بوده است. امثال این پژوهش‌ها به پژوهشگر کمک کرد تا جنبه‌های دانش و نگرش را بهتر شناسایی و مورد سنجش قرار دهد.

آنچه که پژوهش حاضر را از آثار پژوهشی فوق‌مجزا می‌کند، بررسی سه عامل "نگرش، مهارت و دانش" افراد در یک اثر پژوهشی جدید با موضوع مدیریت اطلاعات شخصی می‌باشد که در سایر پژوهش‌های مذکور به طور یک‌پارچه به چشم نمی‌خورد. اغلب پژوهش‌های انجام شده، فقط بررسی یک جنبه‌ی خاص را مد نظر قرار داده‌اند و اکثراً از روش مصاحبه و مشاهده برای گردآوری اطلاعات استفاده کرده‌اند. لذا می‌توان اشاره کرد که پژوهش‌های قبلی پیش در آمدی بر این پژوهش بوده‌اند و پژوهش حاضر گامی فراتر از آنها را به پیش برده است.

برای این پژوهش دو دسته هدف در نظر گرفته شده است که هدف کلی آن عبارت است از "بررسی عوامل مؤثر در مدیریت اطلاعات شخصی دانشجویان تحصیلات تکمیلی (دوره دکتری و کارشناسی ارشد)" و هدف جزئی "شناخت نقاط ضعف و قدرت در مدیریت اطلاعات شخصی دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه الزهراء" می‌باشد.

این پژوهش توسط دو پرسش اصلی مورد بررسی قرار گرفته است که پرسش اصلی اول خود شامل سه پرسش فرعی است که به شرح ذیل می‌باشند.

پرسش اصلی اول: مدیریت اطلاعات شخصی دانشجویان تحصیلات تکمیلی (دوره دکتری و دوره کارشناسی ارشد) دانشگاه الزهراء در چه سطحی قرار دارد؟

۱. نگرش دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه الزهراء، نسبت به مدیریت اطلاعات شخصی در چه سطحی قرار دارد؟
۲. دانش دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه الزهراء، نسبت به مدیریت اطلاعات شخصی در چه سطحی قرار دارد؟
۳. مجموعه مهارت‌های دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه الزهراء، نسبت به مدیریت اطلاعات شخصی در چه سطحی قرار دارد؟

پرسش اصلی دوم: رفتار مدیریت اطلاعات شخصی دانشجویان مقطع دکتری در مقایسه با دانشجویان مقطع کارشناسی ارشد دانشگاه الزهراء در چه وضعیتی قرار دارد؟

برای این پژوهش دو فرضیه مطرح شده است:

۱. بین مدیریت اطلاعات شخصی دانشجویان دوره دکتری و دانشجویان دوره کارشناسی ارشد دانشگاه الزهراء تفاوت معناداری وجود دارد.
۲. وضعیت مدیریت اطلاعات شخصی دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه الزهراء در سطح مطلوبی قرار دارد.

روش پژوهش

رویکرد پژوهش حاضر، در بخش مرور پیشینه‌ها و ادبیات نظری، مطالعه کتابخانه‌ای، و در تجزیه و تحلیل یافته‌ها، روش پیمایش توصیفی و تحلیلی است. در این پژوهش، نخست با کمک مطالعه کتابخانه‌ای، چارچوب‌های نظری مطلوب در حوزه مدیریت اطلاعات شخصی معین گشت و سپس با توجه به بررسی مبانی نظری، سه عامل "نگرش، دانش و مهارت‌های مدیریت اطلاعات شخصی" و عناصر دخیل در آن‌ها استخراج شد و مورد بررسی قرار گرفت. ابزار گردآوری داده‌ها در این پژوهش، یک پرسش‌نامه‌ی محقق ساخته است. این پرسش‌نامه از ۴ بخش و ۷۹ سؤال تشکیل شده است. بخش اول این پرسش‌نامه، شامل ۳ سؤال و مربوط به مشخصات فردی جامعه پژوهش است. بخش دوم سؤالات، شامل ۵۷ سؤال بسته و مربوط به سنجش عامل "مهارت" است. بخش سوم سؤالات، شامل ۱۳ سؤال بسته و مربوط به سنجش عامل "دانش" است و در نهایت بخش چهارم سؤالات، شامل ۱۰ سؤال بسته است که مربوط به سنجش عامل "نگرش" در مطالعه‌ی رفتار مدیریت اطلاعات شخصی دانشجویان تحصیلات تکمیلی می باشد. جامعه پژوهش شامل همه دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه الزهراء است که در سال تحصیلی ۹۱-۱۳۹۰ در حال تحصیل هستند که شامل ۲۰۴۶ دانشجو در مقطع کارشناسی ارشد و ۱۱۰ دانشجو در مقطع دکتری می‌شود. بر اساس روش نمونه‌گیری تصادفی و بر طبق جدول مورگان، با مقیاس خطای اندازه‌گیری ۵٪، حدود ۳۲۴ نفر دانشجویان دوره کارشناسی ارشد، و ۸۲ دانشجوی دوره دکتری در پژوهش شرکت کردند.

به منظور تحلیل سؤالات طرح شده، از محاسبه‌ی ارزش‌های طیف لیکرت در پاسخ‌گویی استفاده شده است. تجزیه و تحلیل این پژوهش با استفاده از تکنیک‌های آماری توصیفی و استنباطی (محاسبه میانگین‌ها و آزمون t) و با کمک نرم افزار اس پی اس ورژن ۱۶ انجام شد.

برای سنجش اعتبار^۱ پرسش‌نامه از روش دلفی استفاده شد و به منظور سنجش مقدار پایایی^۲ پرسش‌نامه، با استفاده از تکنیک آماری (روش آلفای کرونباخ)، عدد پایایی برابر با ۰/۸۱ برآورد شد که نشان می‌دهد سؤالات این پرسش‌نامه از پایایی لازم برخوردار هستند.

یافته‌های پژوهش

فرضیه اول پژوهش: بین مدیریت اطلاعات شخصی دانشجویان دوره دکتری و مدیریت اطلاعات شخصی دانشجویان دوره کارشناسی ارشد دانشگاه الزهراء تفاوت معناداری وجود دارد.

¹ Validity

² Reliability

نتایج مندرج در جدول ۱، گویای این مطلب است که فرضیه اول این پژوهش با توجه به مقدار احتمال مشاهده شده در سطح ۰/۰۵ و با اطمینانی در سطح ۹۵٪ فاقد معناداری است. زیرا مقدار احتمال آزمون فوق معادل ۰/۹۹۷ به دست آمده که از ۰/۰۵ بیشتر است. لذا فرض صفر آزمون t ، مبنی بر عدم وجود اختلاف معنادار بین مدیریت اطلاعات شخصی دانشجویان دکتری و ارشد پذیرفته می‌شود. بنابراین می‌توان اذعان کرد که بین مدیریت اطلاعات شخصی دانشجویان کارشناسی ارشد و دکتری تفاوت معناداری وجود ندارد و بنابراین می‌توان گفت که فرضیه اول پژوهش رد می‌شود.

جدول ۱. تفاوت معناداری بین مدیریت اطلاعات شخصی دانشجویان کارشناسی ارشد و دکتری

آزمون t (آزمون نمونه‌های مستقل)						شرح	
در سطح ۹۵٪ فاصله اطمینان		درجه آزادی	sig. (2-tailed)	مقدار t	اختلاف خطای استاندارد		اختلاف میانگین
حد بالا	حد پایین	۱۴۴	۰/۹۹۷	-۰/۰۰۴	۰/۱۱۰۱۰	-۰/۰۲۶۶	مقایسه PIM ارشد و دکتری
۰/۲۱۷	-۰/۲۱۸						

فرضیه دوم پژوهش: مدیریت اطلاعات شخصی دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه الزهراء، در وضعیت مطلوبی قرار دارد.

اطلاعات مندرج در جدول ۲، نشان می‌دهد که مدیریت اطلاعات شخصی دانشجویان دکتری دارای میانگینی معادل ۳/۴۸ و نیز مدیریت اطلاعات شخصی دانشجویان ارشد دارای میانگینی برابر با ۳/۴۶ است، میانگین میانگین‌های دانشجویان دو مقطع تحصیلی، معادل با ۳/۴۷ برآورد شده است. این آمار به خوبی نشان می‌دهد که مدیریت اطلاعات شخصی دانشجویان تحصیلات تکمیلی از سطح متوسط بالاتر است. بنابراین می‌توان اشاره کرد که فرضیه دوم پژوهش مبنی بر اینکه "وضعیت مدیریت اطلاعات شخصی دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه الزهراء در وضعیت مطلوبی قرار دارد" تأیید می‌شود.

جدول ۲. مقایسه میانگین PIM بین دانشجویان کارشناسی ارشد و دکتری دانشگاه الزهراء

وضعیت PIM	فراوانی عوامل	میانگین	انحراف استاندارد	میانگین خطای استاندارد
دکتری	۷۳	۳/۴۸	۰/۶۹	۰/۰۸۱
ارشد	۷۳	۳/۴۶	۰/۶۳	۰/۰۷۴
میانگین	۷۳	۳/۴۷	۰/۶۶	۰/۰۷۸

پرسش اول پژوهش: مدیریت اطلاعات شخصی دانشجویان تحصیلات تکمیلی (دوره دکتری و دوره کارشناسی ارشد) دانشگاه الزهراء در چه سطحی قرار دارد؟

با استناد یافته‌های ذکر شده در جدول ۲، و با توجه به مقدار میانگین میانگین‌های به دست آمده از مجموع عناصر مدیریت اطلاعات شخصی که معادل با ۳/۴۷ است، می‌توان خاطر نشان کرد که مدیریت اطلاعات شخصی دانشجویان تحصیلات

تکمیلی دانشگاه الزهراء از حد متوسط به بالاتر قرار دارد. بنابراین نیز می توان اذعان کرد که مدیریت اطلاعات شخصی دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه الزهراء در وضعیت مطلوبی قرار دارد.

پاسخ به بخش نخست پرسش اول پژوهش: نگرش دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه الزهراء، نسبت به مدیریت اطلاعات شخصی در چه سطحی قرار دارد؟

یافته های مندرج در جدول ۳، نشان می دهد که مقدار میانگین میانگین های به دست آمده از مجموعه عناصر نگرش، برابر با ۳/۹۵ است. بنابراین می توان اشاره کرد که نگرش دانشجویان بالاتر از حد متوسط و در سطح مطلوبی قرار دارد. این آمار نشان می دهد که دانشجویان تحصیلات تکمیلی نیز به اهمیت و ضرورت مدیریت اطلاعات شخصی و لزوم به کارگیری آن در مجموعه های اطلاعاتی شخصی، واقف هستند.

جدول ۳. میانگین عامل نگرش بین دانشجویان کارشناسی ارشد و دکتری دانشگاه الزهراء نسبت به مسئله PIM

انحراف استاندارد	میانگین	فراوانی عوامل	وضعیت نگرش
۰/۸۳	۳/۹۴	۱۰	دکتری
۰/۸۸	۳/۹۷	۱۰	ارشد
۰/۸۵	۳/۹۵	۱۰	میانگین

پاسخ به بخش دوم پرسش اول پژوهش: دانش دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه الزهراء، نسبت به مدیریت اطلاعات شخصی در چه سطحی قرار دارد؟

در این پژوهش دانش، در ۴ قسمت مورد سؤال قرار گرفت. قسمت اول سؤالات مربوط به سنجش سطح دانش کلی دانشجویان نسبت به موضوع مدیریت اطلاعات شخصی است. میانگین میانگین های به دست آمده از مجموعه عناصر آن، معادل ۳/۲۹ محاسبه شده است. بنابراین این مقدار عددی، گویای این مطلب است که دانش دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه الزهراء نسبت به موضوع مدیریت اطلاعات شخصی در سطح متوسط به بالا قرار دارد.

جدول ۴. میانگین سطح دانش بین دانشجویان کارشناسی ارشد و دکتری دانشگاه الزهراء، نسبت به مسئله PIM

انحراف استاندارد	میانگین	فراوانی عوامل	وضعیت دانش
۰/۹۸	۳/۳۴	۶	دکتری
۱/۰۱	۳/۲۴	۶	ارشد
۰/۹۹	۳/۲۹	۶	میانگین

در قسمت دوم میزان آشنایی دانشجویان تحصیلات تکمیلی با ابزارهای مدیریت اطلاعات شخصی مورد سؤال قرار گرفته است. در این قسمت هفده ابزار مدیریت اطلاعات شخصی به دانشجویان پیشنهاد داده شد و از آنها خواسته شد تا اعلام دارند که تا کنون نام کدامیک از ابزارها را شنیده اند.

آمار توصیفی مربوط به یافته‌های این بخش نشان می‌دهد که به طور کلی، تنها ۳۳/۵ درصد دانشجویان تحصیلات تکمیلی با نام ابزارهای مدیریت اطلاعات شخصی آشنا هستند. یافته‌ها نشان می‌دهد علی‌رغم اینکه دانشجویان اظهار داشته‌اند که از دانش کلی نسبت به مسئله مدیریت اطلاعات شخصی برخوردار هستند، اما در بخش دانش ابزاری در سطح مناسبی قرار ندارند.

جدول ۵. آمار توصیفی مربوط به وضعیت آشنایی دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه الزهراء با ابزارهای PIM

وضعیت آشنایی با ابزارهای PIM	تعداد نمونه	میانگین فراوانی آشنایی	درصد آشنایی	تعداد ابزارها
دکتری	۷۰	۲۲	۳۱/۴	۱۷
ارشد	۳۰۹	۱۱۰	۳۵/۶	۱۷
میانگین			۳۳/۵	۱۷

در قسمت سوم، میزان استفاده از ابزارهای مدیریت اطلاعات شخصی مورد سؤال قرار گرفت. آمار توصیفی مربوط به این بخش، بیانگر این مطلب است که در مجموع، تنها ۲۰/۲ درصد دانشجویان تحصیلات تکمیلی از ابزارهای مدیریت اطلاعات شخصی استفاده می‌کنند. به عبارت دیگر تنها ۶۰/۳ درصد دانشجویانی که با ابزارهای مدیریت اطلاعات شخصی آشنا هستند از آن‌ها استفاده می‌کنند.

آمار توصیفی این بخش نیز اذعان می‌کنند که سطح استفاده از ابزارهای مدیریت اطلاعات شخصی در وضعیت مناسبی قرار ندارد و لازم است که هرچه سریع‌تر، علل آن شناسایی و راه‌حل‌های مناسب اخذ گردد.

جدول ۶. آمار توصیفی مربوط به وضعیت استفاده دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه الزهراء از ابزارهای PIM

وضعیت استفاده از ابزارهای PIM	تعداد نمونه	میانگین فراوانی استفاده	درصد استفاده	تعداد ابزارها
دکتری	۷۰	۱۴	۲۰	۱۷
ارشد	۳۰۹	۶۳	۲۰/۴	۱۷
میانگین			۲۰/۲	۱۷

در قسمت چهارم، نقش عوامل مؤثر در ارتقای دانش شخصی مورد بررسی و سنجش قرار گرفته است. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که نیروی انسانی با میانگین ۳/۹۸ اثر گذارترین عامل و واحدهای درسی و دانشگاهی با میانگینی معادل ۲/۵۷ کم اثر گذارترین عامل در ارتقای دانش شخصی محسوب می‌شوند.

جدول ۷. میانگین مؤثرترین عوامل در ارتقای دانش شخصی دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه الزهراء

دانشجویان کارشناسی ارشد و دکتری		دانشجویان دکتری			دانشجویان ارشد			عوامل مؤثر در افزایش دانش شخصی
اولویت‌ها	میانگین میانگین‌ها	اولویت‌ها	میانگین پاسخ‌های داده شده	انحراف استاندارد	اولویت	میانگین پاسخ‌های داده شده	انحراف استاندارد	
۱	۳/۹۸	۱	۴	۰/۸۱	۱	۳/۹۶	۰/۸۷	نیروی انسانی (دوستان، استادان، متخصصان و ...)
۲	۳/۷۳	۲	۳/۷۷	۱/۰۵	۳	۳/۶۹	۱/۰۴	شبکه اینترنت و وب
۵	۲/۵۷	۵	۲/۳۵	۱/۴۳	۴	۲/۷۹	۱/۲۷	واحدهای درسی دانشگاهی
۴	۲/۷۴	۴	۲/۷۳	۱/۳۲	۵	۲/۷۵	۱/۲۷	کارگاه‌های آموزشی
۳	۳/۶۵	۳	۳/۷۳	۱/۰۱	۲	۳/۵۶	۱/۱۵	خود آموزی (آزمون و خطا)

پاسخ به بخش سوّم پرسش اوّل پژوهش: مجموعه مهارت‌های دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه الزهراء، نسبت به مدیریت اطلاعات شخصی در چه سطحی قرار دارد؟

میانگین میانگین‌های به دست آمده از پاسخ‌های دانشجویان تحصیلات تکمیلی به مجموعه عناصر هفت‌گانه مهارت‌ها، معادل با ۳/۱۷ برآورد شده است. عدد مذکور بیانگر این نکته است که در مجموع، سطح مهارت‌های دانشجویان تحصیلات تکمیلی بالاتر از حد متوسط قرار دارد.

جدول ۸. آمار توصیفی وضعیت مهارت دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه الزهراء، نسبت به مسئله PIM

مهارت‌ها	میانگین میانگین‌های کارشناسی ارشد	انحراف استاندارد کارشناسی ارشد	میانگین میانگین‌های دکتری	انحراف استاندارد دکتری
یافتن	۳/۶۷	۰/۹۲	۳/۴۷	۰/۸۹
ذخیره سازی	۳/۳۲	۱/۳	۳/۴۴	۰/۹۶
سازماندهی	۲/۷۲	۱/۰۷	۲/۸۵	۱/۰۶
نگهداشت	۲/۸۳	۱/۰۴	۲/۶۱	۰/۹۱
ارزشیابی و ارزش گذاری	۳/۰۹	۱/۰۹	۳/۲۵	۱/۰۶
مدیریت جریان اطلاعات	۳/۰۶	۱/۲	۲/۷۷	۱/۰۹
مفهوم سازی	۳/۴۵	۱/۰۳	۳/۸۲	۰/۹۲
میانگین	۳/۱۶	۱/۰۹	۳/۱۷	۰/۹۸

جدول ۹. آمار توصیفی میانگین‌های مهارت‌های دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه الزهراء، نسبت به مسئله PIM

وضعیت مهارت	فراوانی عوامل	میانگین	انحراف استاندارد
دکتری	۵۷	۳/۱۷	۰/۹۸
ارشد	۵۷	۳/۱۶	۱/۰۹
میانگین	۵۷	۳/۱۷	۱/۰۴

پاسخ به پرسش دوم پژوهش: رفتار مدیریت اطلاعات شخصی دانشجویان مقطع دکتری در مقایسه با دانشجویان مقطع کارشناسی ارشد دانشگاه الزهراء در چه وضعیتی قرار دارد؟

با استناد به نتایج آزمون فرضیه نخست و نیز ارقام مندرج در جدول ۱، این نکته تأیید شد که بین مدیریت اطلاعات شخصی دانشجویان کارشناسی ارشد و مدیریت اطلاعات شخصی دانشجویان دکتری تفاوت معناداری وجود ندارد. بنابراین یافته‌های نشان می‌دهد علی‌رغم متفاوت بودن مقاطع تحصیلی دو گروه نمونه، وضعیت مدیریت اطلاعات شخصی آن‌ها در سطح یکسانی قرار دارد.

بحث و نتیجه‌گیری

اولین نکته قابل‌ارائه ناشی از وضعیت یکسان مدیریت اطلاعات شخصی دانشجویان دکتری در مقایسه با دانشجویان کارشناسی ارشد است. با توجه به اینکه دانشجویان دکتری نسبت به دانشجویان کارشناسی ارشد، در سطح گسترده‌تر و در دوره زمانی طولانی‌تر درگیر فرایندهای ذخیره‌سازی و بازیابی اطلاعات بر روی نظام‌های شخصی هستند، انتظار می‌رفت که مدیریت اطلاعات شخصی آن‌ها در وضعیت بهتری نسبت به دانشجویان کارشناسی ارشد قرار داشته باشد. اما یافته‌های پژوهش خاطر نشان می‌کند که مدیریت اطلاعات شخصی آن‌ها در وضعیت یکسانی نسبت به دانشجویان کارشناسی ارشد قرار دارد.

از دیگر نتایج قابل‌ذکر، توجه به میانگین‌های هر یک از عوامل مؤثر است. آمار به دست آمده نشان می‌دهد که نگرش با میانگین میانگین‌های ۳/۹۵ بالاترین نقش را در وضعیت مدیریت اطلاعات شخصی دانشجویان تحصیلات تکمیلی دارد. دانش کلی نسبت به مدیریت اطلاعات شخصی با میانگین ۳/۲۹ در سطح دوم و مهارت‌ها با میانگین ۳/۱۷ در سطح سوم اثر گذاری قرار دارد.

از دیگر نکات قابل‌توجه در این پژوهش، فراوانی پایین دانشجویان تحصیلات تکمیلی نسبت به استفاده از ابزارهای مدیریت اطلاعات شخصی است. این مسئله باید مشخص شود که چرا دانشجویان تحصیلات تکمیلی، به عنوان کاربران بالفعل نظام‌های رایانه‌ای شخصی، از آن عناصر استفاده نمی‌کنند.

از دیگر مسائلی که از این پژوهش استنباط می‌شود، تعیین نقش مهم‌ترین عامل در ارتقای دانش کلی نسبت به مسئله مدیریت اطلاعات شخصی است. میانگین پایین مربوط به واحدهای درسی و دانشگاهی و نیز کارگاه‌های آموزشی در ارتقای دانش دانشجویان تحصیلات تکمیلی نسبت به موضوع مدیریت اطلاعات شخصی، مبین این نکته است که در جوامع دانشگاهی، به این نیاز اصلی دانشجویان توجهی نمی‌پردازند. لذا ضروری است که مدیریت اطلاعات شخصی به عنوان بخشی از کار آموزشی هر رشته دانشگاهی باشد تا دانشجویان مهارت‌های مدیریت اطلاعات شخصی را به خوبی فراگیرند.

همه مسائل مطرح شده در بالا متضمن این نکته است که علی رغم ظهور فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطی در جوامع، هنوز دانش به کارگیری و استفاده از آنها به کاربران اطلاعات داده نشده است و این دو عنصر جوامع اطلاعاتی هم گام و هم زمان با یکدیگر در حال حرکت و پیشرفت نیستند.

با توجه به عمق و گستره‌ی متنوع حوزه مدیریت اطلاعات شخصی و نیز در نظر گرفتن نیاز مبرم کاربران اطلاعات به این مسئله، لازم است که هر چه سریع‌تر و دقیق‌تر، سایر جوانب این موضوع نیز مورد مطالعه و بررسی قرار بگیرند. لذا برخی از موضوع‌های پیشنهادی برای تکمیل و بسط پژوهش حاضر به شرح ذیل ارائه می‌گردد.

- بررسی رفتار و وضعیت مدیریت اطلاعات شخصی اعضای هیأت علمی دانشگاه‌های کشور؛
- بررسی وضعیت مدیریت اطلاعات شخصی افراد در سایر فضاها یا اطلاعاتی نظیر اطلاعات چاپی، اطلاعات تحت وب، اطلاعات موجود در موبایل‌ها، ایمیل‌ها و ...؛
- مقایسه وضعیت مدیریت اطلاعات شخصی افراد در دو فضای اطلاعاتی چاپی و الکترونیکی.

منابع

- Boardman, R.(2004). Improving Tool Support for Personal Information Management. PhD dissertation., University of London. www.iis.ee.ic.ac.uk/~rick/thesis/boardman04-thesis.pdf (accessed December 2, 2010).
- Capra, R. G. (2009). An Investigation of Finding and Refinding Information on theWeb. Unpublished Ph.D. dissertation, Virginia Polytechnic Institute and State University, Blacksburg, VA.
- Crystal. Abe J. (2008). Design Research for Personal Information Management Systems to Support Undergraduate Students .Ph.D. dissertation., University of North Carolina. [http:// proquest.umi.com](http://proquest.umi.com). (accessed November 25, 2010).
- Gyllstrom, K. (2009). Enriching personal information management with document interaction histories. PhD dissertation, University of (accessed November 25, 2010).
- Jones, William (2007). Personal Information Management. Ann. Rev. Inform. Sci. Technol. (ARIST). 41, 453-504.
- Jones, William (2010). Personal Information management (PIM). Encyclopedia of Library and Information Science. Third Edition DOI: 10.108/E-ELISE-120043258. Washington: Information School, University of Washington.
- Olander, A. B (1992). Personal Information Management in Computer Science Research. PhD dissertation, University of Toronto. [http:// proquest.umi.com](http://proquest.umi.com). (accessed November 24, 2010).
- Qian, C. (2009). A Personal Information Management system. MA Thesis, Library and Information Science, Carleton University. [http:// proquest.umi.com](http://proquest.umi.com). (accessed November 1, 2010).
- Zavareghi, R. (2005). Personal Information Management (PIM): New Step in Organizing of Personal Information. Proceedings of the First Annual Conference of the Association of Library and Information Science. Feb. 2005.[In Persian]